

0.6 HISTORICKÁ PŘIPOMENUTÍ VE VÝVOJI PRÁVA

ŘÍMSKÉ PRÁVO

Je právní systém, který se **vyvinul ve starověké římské obci** a postupně se rozšířil po celé Římské říši. Vývoj římského práva je velmi dlouhý, protože jeho základy sahají do **zvykového práva**, které má počátek v protoitalických kulturách.

Psaná podoba římského práva začíná rokem **449 př. n. l.**, kdy byl sepsán **Zákon dvanácti desek**, a bez přerušení právní kontinuity pokračuje až do doby císaře Justiniána I., který kolem roku 530 nařídil jeho shromáždění a sepsání. V této podobě Justiniánské kodifikace se principy římského práva staly **základem právního systému Byzantské říše**.

Kolem roku **1100** vzniklo na jejím základě **římské církevní právo** (kanonické), jež se pak začalo studovat na univerzitách a stalo se **vzorem pro panovnická práva evropských zemí**. Za největší příspěvek Římanů k právu se dodnes považuje **objev profesionálních právníků a vznik právní vědy**.

COMMON LAW A DOBA OLIVERA CROMWELLA

Angloamerické právo, někdy anglosaské právo, je právní **systém založený na obecném právu** nebo někdy též **soudcovské právo** je právo tvořené soudci **skrze precedenty** (angl. **case law**), rozhodnutí soudů a tribunálů. **Tím se liší od zákonů** (které přijal zákonodárce), vyhlášek a předpisů (normativních právních aktů výkonné moci).

Oliver Cromwell (25. duben 1599 až 3. září 1658) byl anglický **vojevůdce a politik**. Jako vojenský velitel **přispěl k porážce královského vojska v občanské válce**. Po popravě Karla I. roku 1649 byl **vůdčí postavou Anglické republiky**, obsadil Skotsko a Irsko a od roku 1653 až do své smrti roku 1658 **vládl jako lord protektor** Anglie, Skotska a Irska. Cromwell pocházel z prostředí venkovské šlechty a do 40 let nebyl výraznou postavou anglické politiky.

Je **kontroverzní postavou** anglických dějin. Některými historiky je označován za královraha a diktátora, jinými za hrdinného zastávce svobody. Roku 2002 byl v anketě BBC vybrán do **desítky největších Britů** všech dob. Jeho opatření proti irským katolíkům bývá označováno jako genocida (nebo téměř genocida) a v Irsku je převážně nenáviděn.

Tím, že **občanská válka byla ukončena obnovením monarchie** se souhlasem parlamentu, vydaly se Anglie a Skotsko na cestu k nastolení **konstituční monarchie jako formy vlády**. Později, roku 1707, tento systém **vedl ke spojení** těchto dvou království.

OBČANSKÝ ZÁKONÍK A JEHO HISTORIE

Komplexně upravuje soukromé právo určitého státu. V některých zemích ho může zahrnovat téměř celé, v jiných reguluje jen jeho **nejdůležitější partie**, zejména občanské právo, a např. obchodní právo či právo rodinné bývá zahrnuto v samostatných zákonech. V oblasti procesního práva ho doplňují **soudní řády**, v České republice je to **občanský soudní řád**.

Myšlenka upravit celý korpus práva uceleným souborem zákonů je velmi stará (viz např. *Corpus iuris civilis* císaře **Justiniána** z 6. století), účelného naplnění došla však až pod vlivem idejí osvícenství počátkem 19. století.

Prvním (a ve znění novel dodnes platným) **občanským zákoníkem** z tohoto období je **francouzský občanský zákoník** (*Code civil des Français*, zkráceně jen *Code civil*, zvaný též *Code Napoléon*) z roku **1804**. Tento zákoník inspiroval přijímání obdobných legislativních děl v dalších evropských zemích.

Pro české země má velký význam **rakouský Všeobecný zákoník občanský** (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, zkratka ABGB) z roku **1811**, jenž na území Rakouska platí dodnes. Dodnes platný je také mladší a obsáhlý německý občanský zákoník (*Bürgerliches Gesetzbuch*, zkratka BGB) z roku 1896.

Snaha po komplexní kodifikaci soukromého práva se naopak vyhnula zemím angloamerické právní kultury, protože jejich právo je tvořeno především na základě soudních **precedentů** (*case law*) a vznik rozsáhlých kodexů nemá tradici.

ČESKOSLOVENSKÉ A ČESKÉ OBCANSKÉ ZÁKONÍKY

Všeobecný zákoník občanský byl do československého práva přejet tzv. **recepční normou**, platil však **jen v české části** státu, protože na Slovensku a Podkarpatské Rusi bylo v soukromoprávní oblasti recipováno **uherské zvykové právo**.

Tento dualismus se za celé předválečné období nepodařilo překonat, ačkoli byla už v roce **1937 připravena osnova** československého občanského zákoníku. Tu se však vzhledem k nadcházejícím událostem, obsazení Hitlerem, **nepodařilo projednat** a tak až v roce **1950** byl přijat tzv. **střední zákoník občanský**. ABGB však v části věnované pracovnímu právu platil až do roku 1965. Střední občanský zákoník nicméně **nezahrnoval veškeré soukromé právo**, a především byl záhy nahrazen novou právní úpravou.

Následující **občanský zákoník** z roku **1964** přežil i díky **zásadní novelizaci** z roku **1991**, když soukromé právo bylo roztrženo do více samostatných zákonů takže např. úpravu obchodních vztahů přenechal **obchodnímu zákoníku**, rodinné vztahy **zákonu o rodině** a pracovněprávní vztahy **zákoníku práce**. Neobsahoval též otázky **spolkového práva**, **nadačního práva** či **pojišťovnického práva** a samostatné zákony jsou věnovány i **bytům a nebytovým prostorům**.

Skutečnou **soukromoprávní kodifikací** je tak až **nový občanský zákoník**, přijatý roku **2012**, účinný od **1. 1. 2014**.